

Warszawa, 24 marca 2026 r.

Podmioty wnoszące petycję:

Helsińska Fundacja Praw Człowieka
ul. Wiejska 16, 00-490 Warszawa

Sieć Obywatelska Watchdog Polska
ul. Szpitalna 5/5, 00-031 Warszawa

ARTICLE 19 Europe
Nieuwe Achtergracht 164
1018 WV Amsterdam
Holandia

Ogólnopolska Federacja Organizacji Pozarządowych
ul. Szpitalna 5/3, 00-031 Warszawa

Marszałek Senatu
Rzeczypospolitej Polskiej

za pośrednictwem
Komisji Praw Człowieka i
Praworządności

Senat Rzeczypospolitej Polskiej
ul. Wiejska 6/8
00-902 Warszawa

Petycja
w sprawie podjęcia inicjatywy ustawodawczej dotyczącej dekryminalizacji
zniesławienia

Szanowna Pani Marszałek,
Szanowni Państwo Senatorowie,

na podstawie art. 63 Konstytucji RP oraz ustawy z dnia 11 lipca 2014 r. o petycjach zwracamy się z petycją o podjęcie przez Senat Rzeczypospolitej Polskiej inicjatywy ustawodawczej zmierzającej do depenalizacji zniesławienia poprzez uchylenie art. 212-215 kodeksu karnego.

Wnosimy o:

Podjęcie przez Senat RP inicjatywy ustawodawczej zmierzającej do uchylenia
art. 212-215 kodeksu karnego.

Wprowadzenie powyższych zmian jest konieczne dla zapewnienia pełnej ochrony wolności wypowiedzi w Polsce oraz dla wykonania zobowiązań międzynarodowych państwa wynikających z m.in. Europejskiej Konwencji Praw Człowieka oraz Rekomendacji Komitetu Ministrów Rady Europy, a także tych dotyczących prawidłowego wykonania wyroków Europejskiego Trybunału Praw Człowieka. Utrzymywanie przestępstwa zniesławienia nie jest zasadne również wobec faktu, że ochrona dobrego imienia i renomy jest skutecznie gwarantowana na gruncie kodeksu cywilnego.

Wyrażamy głęboką nadzieję, że Senat Rzeczypospolitej Polskiej przychyli się do przedstawionych postulatów i podejmie stosowną inicjatywę legislacyjną.

Uzasadnienie

1. Kryminalizacja zniesławienia a standardy praw człowieka

Międzynarodowe standardy ochrony wolności słowa wskazują, że zniesławienie nie powinno być przedmiotem odpowiedzialności karnej¹. Zgodnie z Rezolucją Zgromadzenia Parlamentarnego Rady Europy z 2007 r. *W stronę dekryminalizacji zniesławienia*² wskazuje się wprost, że państwa członkowskie powinny dokonać przeglądu przepisów prawa karnego dotyczących zniesławienia, ponieważ mogą one być wykorzystywane do ograniczania wolności mediów i tłumienia debaty publicznej.

Organizacje międzynarodowe, w tym Rada Europy, wielokrotnie podkreślały, że sprawy o naruszenie dobrego imienia i reputacji powinny być rozpatrywane przede wszystkim w ramach prawa cywilnego lub administracyjnego. Przepisy te mają mniej represyjny skutek niż przepisy prawa karnego. Należy podkreślić, że na gruncie polskiego porządku prawnego stosowna ochrona prawna jest zapewniona na podstawie art. 23 i art. 24 w zw. z art. 448 kodeksu cywilnego. Zgodnie z tymi przepisami osoba fizyczna, której dobre imię zostało naruszone, jak również osoba prawna, której renoma została naruszona, może żądać usunięcia skutków naruszenia, a także zapłaty stosownego zadośćuczynienia lub zapłaty określonej kwoty na wskazany cel społeczny. Nie istnieje zatem racjonalny argument przemawiający za utrzymywaniem dwóch odrębnych mechanizmów dochodzenia ochrony dobrego imienia lub renomy.

Jako organizacje pozarządowe zajmujące się udzielaniem pomocy prawnej osobom, których wolność wypowiedzi została naruszona, dostrzegamy częste zjawisko polegające na wszczynaniu – w związku z tą samą wypowiedzią – równoległych postępowań cywilnych oraz karnych. Zjawisko to wskazuje, że celem tych postępowań nie jest uzyskanie ochrony prawnej, lecz wywołanie efektu mrożącego (zob. pkt 2).

Co więcej, jak wynika z wywiadów przeprowadzonych przez Helsińską Fundację Praw Człowieka z sędziami karnymi, postępowania karne o zniesławienie często dotyczą błahych

¹ Specjalny raport Przedstawiciela ds. Wolności Mediów Organizacji Bezpieczeństwa i Rady Europy, *Prześladowania prawne i nadużywanie wymiaru sprawiedliwości wobec mediów*, 23 listopada 2021 r., s. 8, Komitet Praw Człowieka Organizacji Narodów Zjednoczonych, Uwaga ogólna nr 34, 12 września 2011 r., p. 47. Zob. także Opracowanie Rady Europy CDMSI(2012)Misc11Rev2 dotyczące zgodności przepisów i praktyk w zakresie zniesławienia z orzecnictwem Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w sprawach dotyczących wolności słowa, ze szczególnym uwzględnieniem zasady proporcjonalności, p. 35.

² Rezolucja 1577 (2007).

zagadnień, takich jak pozostawienie negatywnego komentarza w serwisach służących do oceny usługodawców (np. Google Maps) czy komentarzy w mediach społecznościowych.

Oba te zjawiska, zwłaszcza rozpatrywane łącznie, mają negatywny wpływ nie tylko na osoby, przeciwko którym kierowane są postępowania sądowe, lecz także na funkcjonowanie – i tak już przeciążonego – wymiaru sprawiedliwości.

2. Wykorzystywanie art. 212 k.k. w sprawach typu SLAPP

Przepisy o zniesławieniu są w Polsce wykorzystywane w ramach tzw. strategicznych działań prawnych przeciwko partycypacji publicznej (ang. Strategic Lawsuits Against Public Participation, SLAPP). Głównym celem takich postępowań jest zniechęcenie uczestników i uczestniczek debaty publicznej – dziennikarzy i dziennikarek, aktywistów i aktywistek, przedstawicieli i przedstawicielek organizacji pozarządowych czy sygnalistów i sygnalistek – do dalszego zabierania głosu w sprawach o znaczeniu publicznym. Inicjatorzy postępowań typu SLAPP wykorzystują postępowania sądowe do obciążenia finansowego, czasowego i psychicznego swoich przeciwników procesowych i zniechęcenia ich do dalszego udziału w debacie publicznej. SLAPP-y są zorientowane na wywołanie tzw. efektu mrożącego polegającego na wstrzymaniu się od korzystania z wolności wypowiedzi w obawie przed represjami prawnymi. Efekt mrozący często dotyka nie tylko osoby bezpośrednio zaangażowanej w dane postępowanie – oskarżonego lub oskarżonej, lecz także innych osób.

Szczególna cecha postępowań typu SLAPP polega na tym, że już samo ich wytoczenie może wywoływać negatywny wpływ na debatę publiczną – niezależnie od ostatecznego wyniku postępowania. Samo wszczęcie postępowania karnego powoduje bowiem znaczne obciążenie po stronie oskarżonego lub oskarżonej.

W Rekomendacji Komitetu Ministrów Rady Europy w sprawie przeciwdziałania wykorzystywaniu strategicznych pozwów przeciwko udziałowi w debacie publicznej wskazano wprost, że postępowania karne o charakterze SLAPP mają szczególnie dotkliwy charakter oraz mogą wywierać poważny negatywny wpływ na działalność podmiotów pełniących funkcję publicznego stróża (ang. watchdog).

3. Niewykonanie wyroków Europejskiego Trybunału Praw Człowieka

Europejski Trybunał Praw Człowieka wielokrotnie stwierdzał naruszenie art. 10 Europejskiej Konwencji Praw Człowieka przez Polskę w sprawach dotyczących skazań z art. 212 k.k. W szczególności wyrok w sprawie *Kuryłowicz przeciwko Polsce* został uznany za wyrok wiodący, czyli ujawniający problemy strukturalne czy też systemowe, którego wykonanie wymaga podjęcia przez państwo będące stroną postępowania nowych środków o charakterze ogólnym w celu zapobieżenia powtórzeniu się podobnych naruszeń. Grupa 7 wyroków z wyrokiem wiodącym *Kuryłowicz przeciwko Polsce* do dzisiaj nie została uznana za wykonaną przez Polskę przez Komitet Ministrów Rady Europy.

Dotychczasowe działania władz polskich w celu wykonania tych wyroków, poza wypłatą stosowanej kwoty w ramach rekompensaty szkody lub krzywdy, ograniczały się głównie do ich publikacji i działań szkoleniowych. Takie działanie jest niewystarczające, czego dowodzą kolejne skargi przeciwko Polsce dotyczące naruszenia art. 10 Konwencji, gwarantującego wolność wypowiedzi i wolność prasy, w sprawach z 212 k.k. W listopadzie 2024 r. Trybunał

zakomunikował kolejnych 6 spraw dotyczących naruszenia przez Polskę art. 10 Konwencji poprzez skazanie z art. 212 k.k.

Warto zauważyć, że tego typu sprawy narażają Polskę na odpowiedzialność finansową.

4. Nieproporcjonalność sankcji karnych

Szczególnie problematyczne jest utrzymywanie w polskim prawie możliwości wymierzenia kary pozbawienia wolności za przestępstwo zniesławienia. Utrzymywanie kary pozbawienia wolności jest niezgodne z Rezolucją Zgromadzenia Parlamentarnego Rady Europy³, a także Zaleceniami Komisji Europejskiej⁴.

Zgodnie ze standardami Rady Europy sama możliwość zastosowania takiej sankcji wywołuje efekt mrozący dla wolności wypowiedzi, nawet jeśli kara ta jest stosowana rzadko, a nawet nie jest w ogóle wymierzana. Sama możliwość poniesienia tego rodzaju kary może wywoływać efekt mrozący i skutkować powstrzymaniem się od udziału w debacie publicznej.

Ponadto, z ustalonego orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka wynika, że wymierzenie kary pozbawienia wolności za wypowiedź jest dopuszczalne na gruncie Konwencji tylko w odniesieniu do przestępstw, które stanowią mowę nienawiści lub nawoływania do przemocy. Kodeks prawa karnego zawiera takie przepisy – art. 256 § 1 k.k., który kryminalizuje nawoływanie do nienawiści na tle różnic narodowościowych, etnicznych, rasowych, wyznaniowych albo ze względu na bezwyznaniowość. Adekwatna ochrona zostanie byłaby więc zapewniona również w przypadku depenalizacji zniesławienia.

5. Depenalizacja zniesławienia jako trend w państwach Rady Europy

Depenalizacja zniesławienia stanowi wyraźny trend wśród państw członkowskich Rady Europy. W ostatnich latach szereg państw zdecydował się na zniesienie odpowiedzialności karnej za zniesławienie, w tym m.in. Ukraina (2001), Estonia (2001/2002), Bośnia i Hercegowina (2002), Cypr (2003), Irlandia (2009), Mołdawia (2009), Armenia (2010), Wielka Brytania (2010), Czarnogóra (2011), Macedonia Północna (2012), Rumunia (2014) oraz Malta (2018).

Jednocześnie należy zauważyć, że nawet w państwach, które zdecydowały się na depenalizację, w niektórych przypadkach utrzymano inne typy czynów zabronionych powiązanych z ochroną czci lub reputacji. Nie zmienia to jednak ogólnego kierunku zmian, który zmierza do odchodzenia od wykorzystywania prawa karnego jako instrumentu ochrony dóbr osobistych.

Ponadto część państw, nie decydując się na pełną depenalizację, zrezygnowała z przewidywania kary pozbawienia wolności za zniesławienie, ograniczając się do sankcji o

³ Zgodnie z Rezolucją Zgromadzenia Parlamentarnego Rady Europy 1577 (2007) *W stronę dekryminalizacji zniesławienia*, Zgromadzenie wzywa państwa członkowskie do niezwłocznego zniesienia kary pozbawienia wolności za przestępstwo zniesławienia.

⁴ Zalecenie Komisji (UE) 2022/758 p. 7: zachęca się państwa członkowskie do usunięcia z ich ram prawnych kar pozbawienia wolności za zniesławienie.

charakterze nieizolacyjnym. Do państw tych należą m.in. Bułgaria, Chorwacja, Francja oraz Albania.

Tendencja ta wpisuje się w standardy Rady Europy, zgodnie z którymi stosowanie sankcji karnych - w szczególności kary pozbawienia wolności - w sprawach dotyczących wypowiedzi powinno mieć charakter wyjątkowy, a ochrona reputacji powinna co do zasady być zapewniana środkami prawa cywilnego.

Mając na uwadze powyższe argumenty, wzywamy Senat Rzeczypospolitej Polskiej do podjęcia działań legislacyjnych zmierzających do usunięcia przepisów o zniesławieniu z prawa karnego i dostosowania polskiego porządku prawnego do standardów ochrony wolności słowa obowiązujących w demokratycznych państwach prawa. Dekryminalizacja zniesławienia stanowi nie tylko realizację zobowiązań międzynarodowych Polski, ale również istotny krok w kierunku wzmocnienia debaty publicznej, ochrony dziennikarzy i dziennikarek, aktywistów i aktywistek, sygnalistów i sygnalistek oraz ograniczenia nadużywania prawa karnego do tłumienia krytyki i kontroli społecznej.

W imieniu podmiotów wnoszących petycję:

Członkowie Zarządu Stowarzyszenia Sieć
Obywatelska Watchdog Polska
Marzena Błaszczuk
Szymon Osowski

USTAWA

z dnia ... 2026 roku

o zmianie ustawy Kodeks karny

Art. 1. W ustawie z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny (t.j. DZ.U. z 2025 r. poz. 383 z późn. zm.) uchyla się art. 212-215 w całości.

Art. 2. Ustawa wchodzi w życie po upływie 30 dni od dnia ogłoszenia.